

Lekenrechtspraak in strafzaken?

Citation for published version (APA):

Spronken, T. N. B. M. (2002). Lekenrechtspraak in strafzaken? Nederlands Juristenblad, 1703.

Document status and date:

Published: 01/01/2002

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Vaak moet de deskundigheid van buiten worden aangetrokken. Dat kost veel tijd en geld. Een alternatief wordt gevormd door het instellen van rechterlijke colleges waar niet-juristen deel van uitmaken. Artikel 116 lid 3 Grondwet maakt dit mogelijk. Een mooi voorbeeld vormen de pachtkamers. De participatie van 'leden' (sector kanton; art. 116 Pachtwet) en 'raden' (Hof Arnhem; art. 125 Pachtwet) verhoogt de kwaliteit van de pachtspraak. Voor – ik noem maar iets – het beoordelen van de plannen van een verpachter om een pachtobject in eigen gebruik te nemen, behoeft geen externe deskundige te worden benoemd.

Ik kan mij in theorie andere colleges voorstellen, die ten dele bestaan uit niet-juridische deskundigen. Denk aan kamers met medische, financiële of technische experts. Of het instellen ervan moet worden bevorderd, valt te betwijfelen. In hoeveel kamers zouden de rechtbanken dan wel niet moeten worden opgesplitst? En wie bepaalt of een zaak tot de competentie van de ene of de andere bijzondere kamer behoort (of toch weer tot die van de 'gewone' rechter)? Pachtzaken nemen in zoverre een bijzondere positie in, dat zij zich betrekkelijk eenvoudig van andere zaken laten onderscheiden.

De participatie van niet-juristen bij het beslechten van geschillen is een groot goed. Het opnemen van deskundigen in rechterlijke colleges lijkt praktisch gezien echter slechts op een beperkt aantal deelgebieden van het recht uitvoerbaar. Binnen de resterende deelgebieden zijn partijen overigens niet per definitie op de overheidsrechter aangewezen. Geschillen waarvan de beslechting (tevens) andere dan juridische deskundigheid vereist, lenen zich vaak zeer goed voor arbitrage.

G.M.F. Sniijders

(bijzonder hoogleraar agrarisch recht aan de KUN en advocaat te Utrecht)

Lekenrechtspraak in strafzaken?

De stelling dat lekenrechtspraak zou moeten worden bevorderd wekt bij mij, als het gaat om strafzaken, in eerste instantie negatieve associaties op. Waarom is deze stelling op dit moment interessant? Gaat het erom de burger meer te betrekken in de strafrechtspraak, net zoals er kennelijk behoefte aan bestaat om het slachtoffer ter terechtzitting spreekrecht te geven? In een tijd waarin het publiek en de politiek roepen om strengere bestraffing en waarin alles wat maatschappelijk ongewenst wordt geacht onmiddellijk tot strafbaar feit wordt gebombardeerd, ben ik eigenlijk blij met onafhankelijke professionele rechters die, wellicht wat meer dan de gewone burger, weerstand kunnen bieden aan de waan van de dag en aan het geloof dat met repressie problemen kunnen worden opgelost. Of misschien is het bevorderen van lekenrechtspraak wel een (goedkope) oplossing voor onze minister van justitie om het fileprobleem in de strafrechtssketen op te lossen?

Deelname van leken aan rechtspraak is echter een veel complexere aangelegenheid dan het simpelweg plaatsen van burgers in rechterlijke colleges. Ik noem maar een paar aspecten.

In de Nederlandse rechtstraditie spelen van oudsher rechtszekerheid en uniformiteit een belangrijke rol. Zowel het materiële strafrecht als het strafproces is gedetailleerd in regelgeving vastgelegd. Toepassing van regelgeving is een technische vaardigheid, waarbij de werkelijkheid moet worden gevangen binnen juridische kaders. Het is niet voor niets dat de functionarissen binnen de rechterlijke macht hiervoor moeten worden opgeleid. Feiten moeten worden ge-

herinterpreteerd (juridisch gekwalificeerd) zodat zij geschikt worden voor een uniforme toepassing van de regels. In dit soort rechtspleging kunnen niet zomaar leken worden geplant. Als er gekozen wordt voor de bevordering van lekenrechtspraak, dan zullen in ieder geval de procedures ingrijpend moeten worden gewijzigd. Ik ben van mening dat als het gaat om de vaststelling van de feiten, leken hiertoe net zo goed in staat zijn als rechters. Maar dan zal alle bewijs ook op de zitting moeten worden gepresenteerd en bediscussieerd. Dit is in de landen waar leken betrokken worden in de rechtspraak het geval, zoals bijvoorbeeld in Duitsland waar het onmiddellijkheidsbeginsel strikt wordt gehanteerd. Dit kost echter veel meer zittingstijd dan voor vergelijkbare zaken in Nederland wordt uitgetrokken. Daar waar het gaat om juridische kwalificaties of beoordeling van rechtmatigheid van bewijsmiddelen zullen aparte (voor)procedures in het leven moeten worden geroepen. Van leken kan immers niet de juridische kennis worden verwacht om dit soort beslissingen te nemen. Kortom procedures zullen veel meer tijd in beslag gaan nemen. Ziet u dat gebeuren in Nederland waar een gemiddelde strafzaak in een middag wordt afgedaan? ■

Taru Spronken

(advocaat te Maastricht en vakgroep strafrecht UM)

Lekenparticipatie kan legitimiteit strafrechtspleging bevorderen

Een van de meest in het oog springende verschillen bij de vergelijking van de strafrechtspleging in Nederland en in andere Europese landen, is dat de directe inbreng van burgers in de strafrechtspleging minimaal is. Toch is de vraag of lekendeelname aan de strafrechtspraak het begrip voor en daarmee de legitimiteit van de strafrechtspleging zou kunnen bevorderen, alleszins legitiem.

Natuurlijk zitten er veel haken en ogen aan die deelname omdat lekenrechters veelal de noodzakelijke juridische kennis, forensische ervaring en mogelijk ook de vereiste mensenkennis ontberen, maar de ervaringen met lekenrechters worden in de landen waarin men gewend is met hen te werken door de beroepsrechters over het algemeen positief gewaardeerd. Dit geldt in ieder geval zeker voor de Scandinavische landen en Duitsland.

Deelname van leken aan de strafrechtspraak vergroot de transparantie van het strafproces omdat de beroepsstrafrechter ervoor moet zorgen dat hetgeen ter zitting behandeld wordt ook voor de lekenrechter begrijpelijk is. Dat dwingt de beroepsrechter ertoe in heldere en duidelijke taal de feitelijke en juridische vragen te formuleren, eventueel te gebruiken vakterminologie door getuigendeskundigen te verduidelijken en het onderzoek op de zitting voldoende toereikend uit te voeren zodat de lekenrechters in raadkamer deel kunnen nemen aan de beraadslagingen over schuld en straf. Verder is deelname van leken aan de strafrechtspraak een belangrijk instrument voor de zgn. plausibiliteitscontrole. Deze controlefunctie wordt bij onze oosterburen – die zeer uitvoerig bekend zijn met het fenomeen van lekenrechters in de strafrechtspleging (in het met Nederland vergelijkbare Nordrhein-Westfalen nemen jaarlijks 12 000 *Schöffen* deel aan de strafrechtspraak) – positief gewaardeerd, vooral als het gaat om de motivering van een strafvonnis. Nederlandse strafvonnissen bieden allesbehalve transparantie. Nederlandse vonnissen presenteren de feiten en omstandigheden veelal niet in een logische opgebouwde weergave daarvan, maar nemen delen van het proces-verbaal van het politieverhoor, het verhoor door de rechter-commissaris,